

CONTROVERSIARUM
DE JUSTIFICATIONE

LIBER QUARTUS

QUI EST DEJUSTITIA OPERUM.

De justitia actuali, sive operum, quatuor sunt quæstiones, una de necessitate, altera de veritate, tertia de merito, quarta de perfectione. Dissidemus enim ab hæreticis ujus temporis; primum, an sint hominibus justificatis opera necessaria ad salutem, cum qua quæstione fere coincidunt illæ; utrum justi legem Dei servare teneantur, et quid intersit inter legem et Evangelium. Deinde, dissentimus de ipsa veritate justitiæ actualis, id est, utrum opera justorum sint vere justa, ita ut coram Dei judicio comparere audeant, cum qua quæstione coincidit illa, possitne homo justus legem divinam ita implere, ut in eo opere peccatum nullum admittat. Tertio, contendimus de meritis operum bonorum, utrum ex justitia, digna sint retributione. Quarto, disceptamus de perfectione justitiæ, sed ea duobus in locis a nobis expliqa est libro de Monachis, et in libro de Distinctione Peccati mortalis et venialis.

CAPUT PRIMUM

Quod Hæretici hujus temporis negent operum necessitatem.

Ut igitur a prima quæstione incipiamus, explicanda est sententia adversariorum de necessitate operum. Siquidem multi ipsorum aliud loquuntur, aliud sentiunt. Non desunt enim qui clament injuriam Lutheranis fieri, cum dicuntur opera bona, tamquam non necessaria ad salutem contemnere.

Ac primum confessio ipsa Augustana art. 20. falso dicit accusari suos, quod bona opera negligant, vel prohibeant. Philippus quoque in locis, Brentius in Catechismo, Kemnitius in Examine Concil. sess. 6. prope finem. Calvinus lib. III. Institut. cap. 16. Et

ipse etiam Lutherus, in lib. de visitatione Saxonica, docent opera bona esse facienda; et aliquo modo indicant esse necessaria, cum affirmant, veram fidem non esse, quæ non parit opera bona, et quæ charitatem comitem non habet. Denique in Colloquio Altemburgensi Majoristæ, sive Electorales disertis verbis docent, opera bona esse ad salutem necessaria, non quidem necessitate efficientiæ, sed necessitate præsentia. Illyriciani autem, sive Saxonici non negant opera esse necessaria necessitate præsentia: sed tamen propter scandalum et periculum contendunt, istam propositionem, opera sunt necessaria ad salutem, non esse in Ecclesia tolerandam.

Cæterum quidquid sit de modis ipsorum loquendi, cum excutiuntur ipsorum principia et pleraque dicta et scripta Lutheri, videntur omnino existimare posse hominem

salvari, etiamsi nulla bona opera faciat, nec mandata divina custodiat. Quod his argumentis probo.

Primum, ex verbis disertis Prophetæ ipsorum Lutheri, qui affirmat mala opera credenti nihil nocere. Sic enim loquitur in libro de libertate Christiana: « Bona opera non faciunt bonum virum, nec malum mala ». Et Paulo post: « Ut infideli nullum bonum opus prodest ad salutem et justitiam: sic e diverso nullum malum opus facit malum et damnatum, sed sola incredulitas ». Idem in sermone: sic Deus dilexit mundum: « Ubi fides est, inquit, nullum peccatum nocere potest ». Et in lib. de Captivitate Babylonica cap. de Baptismo: « Vides, inquit, quam dives sit homo Christianus, vel baptizatus, ut etiam volens non possit perdere salutem suam, quantiscumque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata possunt eum damnare, nisi sola incredulitas ». Hæc et similia manifeste docent, omnia bona opera posse tuto omitti, ac per hoc non esse necessaria. Nam si quævis peccata non faciunt hominem malum, neque ipsum damnant, quare non possunt omitti? Et si possunt omitti, quare sunt necessaria?

In comment. ad cap. II. ad Galat. « Quando, inquit, sic docetur, fides in Christum justificat quidem, sed simul servari oportet mandata Dei, quia scriptum est, si vis ad vitam ingredi serva mandata, ibi statim Christus negatus est, et fides abolita, quia mandatis Dei, sive legi tribuitur, quod est solius Dei ». Item in sermone de novo testamento, sive de Missa: « Caveamus, inquit, a peccatis, sed multo magis a legibus, et operibus bonis, tantum attendamus Dei promissionem et fidem ».

Denique in sermone citato, sic Deus dilexit mundum: « Ego, inquit, dico tibi, quia angusta est via, oportet te fieri tenuem, si vis per eam venire. Cæterum qui operibus onerati sunt, sicut conchilibus onustos videmus Jacobi peregrinos, ii non poterunt penetrare ». Et infra: « Si veneris cum magnis saccis operum plenis, deponere oportebit, alioqui non poteris penetrare ».

Hæc et similia, quæ in Lutheri scriptis contra studium operum bonorum passim leguntur, satis indicant mentem ejus, et quomodocumque excusentur, certe magnam vim habent ad persuadendum simplici populo, et ad malum propenso, non esse facienda opera bona.

Secundo, idem probatur ex illo communi ipsorum dogmate, quod omnia opera justorum sint ex natura sua peccata mortalia, ut patet ex Lutero in assert. art. 31. 32 et 36. Et ex Calvino lib. III. Institut. cap. 12. § 4. et cap. 14. § 9. Nam si bona opera sunt peccata mortalia, et tamen propter fidem non imputantur, certe poterunt etiam mala opera propter fidem non imputari, ac per hoc non nocere. Neque erit causa cur vitentur. Atque hoc est, quod dicit Lutherus, in Captivitate Babyb. loco citato, omnia peccata in momento a fide absorberi.

Dicent fortasse, mala opera non posse cum fide consistere, quoniam qui habet propositum peccandi, non potest concipere fiduciam remissionis peccatorum, et ideo fides vera semper est, cum charitate conjuncta. At contra, nam si hoc esset verum, non possent etiam opera, quæ dicuntur bona, cum fide consistere. Nam opera bona non sunt bona (ex ipsorum sententia) nisi nomine, et secundum quid, re ipsa vero et simpliciter sunt peccata mortalia. Quare qui habet propositum faciendi eleemosynam, quoniam scit hoc se non posse facere, nisi peccando mortaliter, habet propositum peccandi mortaliter, atqui hoc propositum cum fide consistit, immo propter fidem non reputatur peccatum, igitur eodem modo qui habet propositum furandi, poterit simul habere fidem, et propter eam fidem furtum non reputabitur ad peccatum. Sequitur igitur ex hoc ipsorum dogmate, ut re vera non sint necessaria bona opera ad salutem, sed perinde sit utrum quis amet conjugem suam, an alienam, utrum furetur, an donet.

Tertio, idem probamus ex discrimine legis et Evangelii. Nam ex doctrina ipsorum communi hoc interest inter legem et Evangelium, quod lex proponit justitiam et salutem cum conditione totius legis implendæ, Evangelium promittit justitiam et salutem sine ulla conditione, sed absolute, vel cum sola conditione fidei. Et hinc deducunt alterum discrimen, quod lex terret, Evangelium consolatur. Ita docet Lutherus passim in comment. ad cap. II. ad Galat. et alibi, Philippus in locis, tit. de lege et de Evangelio, et alii. Et in Colloquio Altemburgen. ita loquuntur Saxonici: « Legis promissiones sunt conditionales, proponunt enim cum conditione obedientiæ, sed promissiones Evangelii non sunt conditionales, sed gratuitæ ». At si Evangelium nullam requirit conditionem

obedientiae, sed est sola fide contentum, certe qui nihil boni faciat, consentaneae ad Evangelium vivet.

Quod si dicas, Evangelium non requirit conditionem operum, fides tamen requirit, non enim erit fides, nisi pariat bona opera, sequetur aut fidem non esse conformem Evangelio, aut Evangelium si non immediate, saltem mediate requirere conditionem operum. Quomodo enim fides si requirit opera, non erit potius ex lege, quam ex Evangelio? aut si Evangelium requirit fidem, et fides requirit opera, nonne etiam consequenter Evangelium requirit opera? Quare vel inane est discrimen quod frequentissime tradunt inter legem et Evangelium, vel coguntur dicere, absolute nulla bona opera necessaria esse ad salutem, et consolationem magnam ex Evangelio percipere, et justificari et salvari etiam eos, qui voluntarie in sceleribus perseverant.

Quarto, probamus idem ex libertate Christiana, quam ipsi communi consensu docent. In eo siquidem libertatem Christianam constituunt, quod homo justus sit liber a debito legis implendae coram Deo, et per hoc omnia opera sint illi jam indifferentia, id est, nec praecipua, nec prohibita. Quod necessario colligunt ex alio principio, quo docent legis observationem esse etiam justis penitus impossibilem. Nam si lex impossibilis est, nisi tollatur debitum ejus implendae, omnes damnabit. Ne igitur justis damnentur, ab ejus jugo et debito liberantur.

Ita docet Lutherus, tum in lib. de libert. Christiana, tum in comment. epist. ad Galat. tum in serm. de Mose: « Sola fides (inquit in cap. II. ad Galat.) necessaria est, ut justis sumus, caetera omnia liberrima, neque praecipua amplius, neque prohibita ». Ibidem: « Si conscientia dictat, peccasti, responde, peccavi, ergo Deus puniet et damnabit? Non. At lex hoc dicit. Sed nihil mihi cum lege. Quare? Quia habeo libertatem ». Et in argumento ejusdem epistolae: « Summa ars, inquit, et sapientia Christiana est, nescire legem, ignorare opera, et totam justitiam activam ». Et in lib. de libert. Christi: « Nullo opere, nulla lege homini Christiano opus est, cum per fidem sit liber ab omni lege ».

Et Calvinus lib. III. Institut. cap. 19. §. 2. 4. et 7. tribus in rebus libertatem Christianam ponit; Primum in eo, quod ubi fiducia justificationis quaeritur, nulla legis, vel operum ratio habeatur. Deinde in eo, ut opera

bona non fiant tamquam examinanda ad regulam legis, sed tamquam certo acceptanda a Deo qualiacumque sint. Denique in eo, ut omnium rerum externarum usus habeatur pro indifferenti, ita ut homo nulla religione tangatur, sive eas usurpet, sive relinquat. Ex hac doctrina quis non videt, quam lata porta sceleribus et flagitiis omnibus patefiat? Et quis ambigat, nulla esse opera bona necessaria ad salutem, si res omnes externae, proinde etiam Baptismus et Eucharistia, adiaphorae sunt, et nihil ad legis regulam examinandum est?

Quinto, probamus ex vita et moribus Lutheranorum, qui occasione hujus doctrinae ita coeperunt incredibili licentia in omnia scelera et peccata prorumpere, ut necesse fuerit, Lutherum ipsum Visitationem instituere et laudare opera bona, atque ad ea populos adhortari. Sed quam parum feliciter id ei successerit, scribit Joannes Cochlaeus in ejus vita. Recte igitur, id est, consentaneae ad Lutheri dogmata in Colloquio Altemburgensi dixerunt quidam ex rigidis Lutheranis: « Opera bona, et novam obedientiam non ad regnum Christi, sed ad mundum pertinere. Item, ad Satanam spectare Christianos cum operibus bonis. Item, adeo non esse necessaria opera bona, ut etiam ad salutem incommodent, sintque perniciosa ». Denique, « precari oportere, ut in fide sine omnibus operibus bonis, usque in finem perseveremus ». Vide Petrum Canisium in lib. 1. de corruptelis verbi Dei cap. 10. ubi multa hujus generis ex adversariorum libris refert.

CAPUT II.

Refutatur falsum discrimen legis et Evangelii et inde probatur operum necessitas.

Nunc ut errorem omnium perniciosissimum refellamus; primo probabimus, in Evangelio contineri doctrinam operum, et leges varias, ejusque promissiones requirere conditionem legis implendae. Deinde, justos non esse liberos ab observatione legis divinae. Postremo, opera bona simpliciter ad salutem esse necessaria.

Igitur sciendum est Evangelium duobus modis accipi posse. Uno modo pro doctrina, quam Christus et Apostoli praedicarunt, et in libris Evangelistarum, aliisque Apostolo-

rum scriptis continetur. Alio modo pro gratia novi testamenti, quae et lex scripta in corde, et spiritus vivificans, et lex fidei dici solet, quamvis (ut verum fatear) nomen Evangelii non videatur in Scripturis usquam accipi, nisi priore modo, id est, pro doctrina. Et quidem, si loquamur de gratia novi testamenti, non distinguitur lex ab Evangelio, quod lex requirat opera, Evangelium non requirat opera, sed quod lex doceat quid sit faciendum, Evangelium praebet vires ad faciendum: inde enim dicitur lex scripta esse in tabulis, Evangelium in cordibus. De quo discrimine copiose scribit sanctus Augustinus in libro de Spiritu et littera ad Marcellinum in epist. 200. ad Asellicum et alibi.

Neque de hac acceptione hoc loco controversia est. Nam ipsi etiam adversarii, cum discrimine legis et Evangelii disserunt, nomine Evangelii non gratiam ipsam, sed praedicationem Christi et Apostolorum intelligunt, quam ideo Evangelium, id est, bonum nuncium appellatam esse dicunt, quoniam nihil nisi consolationem annunciat. Nos vero contendimus Evangelio contineri illa omnia, quae adversarii soli legi tribuunt, quae sunt praecipue tria, leges proprie dictae, comminationes et promissiones cum conditione obedientiae.

Quod attinet ad leges proprie dictas, id probamus ex cap. 5. Matth. ubi Dominus confirmat, explicat et perficit legem Moysi de homicidio, adulterio, perjurio, et similibus rebus. Nam quod revera Dominus eam legem, ut a se explicatam servari velit, perspicuum est.

Primo, ex modo illo loquendi: « Ego autem dico vobis ». Quae verba legislatorem proprie decent.

Secundo, ex eo quod Dominus ait: *Non veni solvere legem, sed adimplere*. Si enim nulla esset in Evangelio legis obligatio, sustulisset Dominus legem veterem, etiam quoad praecipua moralia.

Tertio, ex eo quod dicitur Matth. vii. in fine; *Quod erat docens sicut potestatem habens, non sicut Scribae et pharisaei* (1). Id est, sicut Legislator, qui ex auctoritate leges interpretatur, vel mutat, vel addit, non sicut Legisperitus, qui solum ex scientia legem explicat.

Quarto, ex eo quod concludit; « Si quis ergo solverit unum de mandatis istis mini-

mis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum ». Non igitur Dominus solum explicat legem veterem, sed etiam jubet eam servari, quod attinet ad praecipua moralia. Alioqui non diceret, qui solverit unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno caelorum.

Praeterea, si lex vetus moralis ad Christianos non pertineret, quare Dominus tam accurate illam exponeret et perficeret? Num Evangelium Christi otiose in rerum inutilium explicatione consumi debuit? Vide plura de hoc argumento infra cap. 3.

Quod attinet ad alterum de comminationibus et terroribus; quae major comminatio excogitari potest quam illa dominico ore prolata, Matth. v. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennae ignis?* Et Matth. vii. *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur* (2). Similes autem comminationes habentur in Evangelio passim, Matth. xxii. xxiii. xxv. Marci ix. Lucae xii.

Sed respondent adversarii, comminationes, quae in Evangelii reperuntur, ad legem pertinere, sicut etiam contra, promissiones remissionis peccatorum, quae leguntur in Prophetis, ad Evangelium. At certe coguntur ita dicere, qui Evangelium sola consolatione definiunt. Sed cogitent, an non satius esset, corrigere definitionem illam, quam dicere maximam partem sermonum Christi non esse Christi verba, sed Moysi; et Christum in Evangelio nihil minus, quam Evangelium praedicare.

Deinde, nonne Apostolus Paulus ad Rom. i. et ii, ipsi Evangelio tribuit officium terrendi? *Non erubescio* (inquit cap. i.) *Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. Judaeo primum et Graeco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem; Sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem, etc.* Ista revelatio irae Dei manifeste tribuitur Evangelio, revelatur enim in Evangelio justitia Dei ex fide, ut justificati evadant iram Dei, quam idem Evangelium omnibus impiis imminere testatur. Unde in ii. cap. idem Apostolus ait: *In die cum judicabit Dominus occulta hominum, secundum Evangelium meum* (3).

Adhaec, nonne Apostolus Petrus in die Pentecostes, accepto Spiritu sancto Evan-

(1) Matth. VII, 29. — (2) Matth. V, 22; ibid. VII, 19. — (3) Rom. II, 16.